

A CONSTANTINUM NEVELÉSI-OKTATÁSI INTÉZMÉNY KATOLIKUS NAPKÖZI OTTHONOS ÓVODÁJÁNAK PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

I. BEVEZETŐ

A Constantinum Nevelési-Oktatási Intézmény Katolikus Napközi Otthonos Óvodájában is törekszünk arra az intézményi programnak megfelelően, hogy a szülők, tanulók/gyermekek, fenntartónk és az intézmény dolgozói elégedettek legyenek. Fontosnak tartjuk, hogy a közösség és egymás szeretete, a tudás, a fegyelem, a továbbtanulásra, a sikeres életpályára való felkészítés jellemezze intézményünket.

Célunk és egyben eszközünk a hit. A változó, egyre kiszámíthatatlanabb világunkban biztos, életre hívó, életet adó, életet mentő erők: hitünk. Isten, mint Örök Állandó segíti munkánkat, gyermekeinket, közösségünket.

II. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP

Intézményi nevelési programunk szerint célunk, hogy a társadalom számára hasznos, boldog, boldogságra képes embereket neveljünk a ránk bízott gyermekekből. Olyan felnőttek legyenek, akik felnőttként képesek lesznek alkalmazkodni a társadalom változó viszonyaihoz. Magas színvonalú és sokrétű ismeretnyújtással emeljük tárgyi tudásukat, fejlesztjük önálló problémamegoldó képességüket, készségüket és kreativitásukat.

Segítjük őket abban, hogy művelt, szabad és *szellemi, erkölcsi értelemben* gazdag *egyedi* személyiséggé, felelős polgárrá, tisztességes és emberséges, alkotásra és boldogságra képes emberré váljanak.

A gyermek nevelése elsősorban a család joga, óvodánk kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet tölthet be, hogy minden kisgyermek egyenlő eséllyel részesüljön a szeretetteljes, egyformán magas színvonalú nevelésben. Óvodai nevelésünk nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

Az óvodában folyó nevelő munkánk célja

- hogy 3-6 éves (esetleg idősebb, törv. szerinti esetekben) kor között az életkori és egyéni sajátosságoknak figyelembe vételével befogadja, *szeretetteljesen gondozza* óvja, fejlessze, nevelje a kisgyermekeket, készségeiket, képességeiket, a családdal mindenkor szorosán együttműködve.

- Harmonikusan szép, kulturált formában és környezetben gondoskodjon a gyermekek testi, lelki szükségleteiről a törvényi előírások szerint, a gyerekeket a környezet megóvására, környezettudatos magatartásra nevelve.
- A keresztény értékeket, szokásokat (imák, dalok, szentmise stb.), ezek alapjait megismertesse, elfogadtassa a gyermekekkel és szüleikkel.
- A gondozásnak, nevelésnek az egészségmegőrzést, az egészséges életmód szokásainak kialakítását kell szolgálni (étkeztetés, mozgásigény kielégítése, pihenés, levegőzés környezettudatos magatartás stb.).
- A szabad játék, az örömszerzés legyen a tevékenységek szervezésének középpontjában.
- Szeretettel segítse elő a gyermekek szocializációs érzését, különös figyelmet fordítva az esetenként előforduló *nemzetiségi, vagy migráns, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, kiemelt figyelmet igénylő* gyermekek nevelésére, *speciálisan képzett szakemberek közreműködésével.*
- Készítse fel a gyermeket értelmileg, érzelmileg, akaratilag, erkölcsileg, hogy iskolaéretté váljon az egyéni személyes adottságainak maximális fejlesztésével. Az óvodapedagógusok iskolánk dolgozóival együttműködve segítsék az iskolai közösségbe való beilleszkedéshez szükséges személyiségvonások, *pszichikus feltételek majdani* kialakulását.

III. ÓVODAI NEVELÉSÜNK FELADATAI

- A teljes gyermeki személyiség sokoldalú, harmonikus fejlesztése az *esélyegyenlőség, az egyenlő hozzáférés biztosításával, a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekre különös tekintettel)*
- A szocializációs (*erkölcsi és közösségi nevelési*) folyamatok tudatosítása, gyakoroltatása *az alkalmazotti közösség és a gyermek kapcsolata alapján keresztény értékrend szerint.*
- A keresztény értékek, szokások alapjainak megismerttetése, elfogadtatása életkori sajátosságok figyelembe vételével (bábok, dalok, mesék, színjáték)
- Testi szükségletek, mozgásigény, egészséges életmódra nevelés, mozgáskoordináció formálása, tehetséggondozás.

- Anyanyelvi, értelmi nevelés, egyéni készségek, képességek fejlesztése spontán és *tervezetten szerzett tapasztalatok rendszerezésével* (beszéd, játék, számolás, rajzolás stb.)
- Érzelmi, akarati tulajdonságok formálása türelemmel, szeretettel, fokozatosan (együttérzés, megbocsátás, önzetlenség stb.) a gyermek érzelmi biztonságának megteremtésével.

IV. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

IV.1. Személyi feltételek

Az óvodai csoportokat életkor szerint hozzuk létre, lehetőség szerinti homogén csoportok alakítására törekszünk. Egy-egy csoport létszáma 18-25 fő között alakul. Csoportonként 2 óvodapedagógus és 1 dajka vigyázza a gyermekeket, egymással összehangolt munkavégzést folytatva. (1 fő konyhas dajka, 1 fő portaszolgálatot is ellát) *A nevelőmunka középpontjában a gyermek áll. Az óvodapedagógus személyisége meghatározó, elfogadó-segítő attitűdje modellt jelent a gyerekek számára a nevelés egész időtartamában. A rászoruló gyerekek fejlesztését (gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus, Ayres-terápia) és logopédiai megsegítését (logopédus, beszédfejlesztő) igyekszünk házon belül megoldani fejlesztő szobánkban.*

IV.2. Tárgyi feltételek

Óvodánk 1994-ben épült szülői kezdeményezésre a város szívében, európai színvonalú tárgyi felszereltséggel, *mely megfelel a gyerekek változó testméretének.* Két nagyobb és három kisebb csoportszobával rendelkezünk. Udvarunk sajnos nagyon kicsi, a gyerekek mozgásigényét uniós játékpark, jól felszerelt tornatermünk, és a 2009-ben átadásra került Constantinum Sportcentrum (csarnok, tanmedence) segítségével igyekszünk kielégíteni. A gyerekek naponta háromszor az alagsorban lévő ebédlőben étkeznek, ahol egyszerre három csoportot tudunk leültetni. *Óvodánk aulája lehetőséget teremt a szülők fogadására, óvodánk helyiségei megfelelő munkakörnyezetet biztosítanak munkatársainknak*

IV.3. Napirend, hetirend

A Constantinum Óvoda napirendje (ajánlás)

6.30-7-ig	ügyeletes csoport, <i>játék</i> , reggeli
7-9-ig	gyülekezés, <i>játékidő</i> , kezdeményezések, foglalkozások
9-9.30-ig	tízórai (mini-kiscsoportosok)
9.30-10-ig	tízórai (középső-nagycsoportosok)
10-11.45-ig	<i>szabadban játék</i> , séta, tornatermi szabad mozgáslehetőség
11.45-12.15-ig	ebéd (mini-kiscsoportosok)
12.30-13-ig	ebéd (középső-nagycsoportosok)
13-15-ig	pihenés, lépcsőzetes ébresztés (14.30, 14.45)
15-15.20-ig	uzsonna (középső-nagycsoportosok)
15.30-15.50-ig	uzsonna (mini-kiscsoportosok)
16-16.30-ig	szabad <i>játék</i> a csoportban, eltávozás
16.30-17-ig	ügyeletes csoport

A csoportban folyó, szabadidős és tornatermi, valamint udvari játéknak, a gondozásnak a nap minden részében kitüntetett szerepe van.

A Constantinum Óvoda heti rendje (ajánlás)

Csoport	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Szászország	Mese-vers	Ének-zene	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	Külső világ tevékeny megismerése Mese-vers	Mozgásos játékok
Napsugár	Mese-vers	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	Mozgásos játékok	Ének-zene	Külső világ..

Napraforgó	Mozgás	Úszás Mese-vers	Ének-zene	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	Külső világ tevékeny megismerése Matematika
Katica	Úszás	Mozgás	Ének-zene Mese-vers	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	Külső világ tevékeny m. Matematika
Süni	Ének	Mese-vers	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	Mozgásos játékok	Külső világ tevékeny m. Matematika

A hitre nevelés az egész óvodai életet áthatja, szervezeten hetente háromszor történik. (Amikor nincs rajzolás, festés és mozgás.) *A kezdeményezések játékba ágyazottak.*

IV.4. Az óvodai élet megszervezése

Óvodánk *reggel 6.30-tól du. 17-ig* tart nyitva. A szülők igényeit figyelembe véve reggel 6.30-tól 7-ig egy óvodapedagógus tart ügyeletet, 7 órától pedig minden csoportban óvodapedagógus van, heti váltásban. A délutáni munkaidő 10 órakor kezdődik, 16 – 16.30-ig lépcsőzetes csoportösszevonással oldjuk meg a gyerekek elhelyezését és a dajkai munka zavartalanságát, 16.30-17-ig ismét ügyeletet tart egy óvodapedagógus.

Az átfedési időt az óvodapedagógusok játéktevékenységekre, környezeti sétákra, szabadban játék-sport, kirándulás, *speciálisan képzett szakembereink pedig egyéni képességfejlesztésre fordítják (logopédiai gyakorlatok, tartásjavító és mozgásterápiás torna - Ayres stb)* A teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek tehát az óvodapedagógus feltétlen jelenlétében és közreműködésében valósulnak meg a gyermekek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozások keretében.

IV.5. Az óvoda kapcsolatai a családdal (a kapcsolattartás egyéb területei az intézményi pedagógiai programban találhatóak)

IV.5.1. A szülőkkel való kapcsolattartás

A családi neveléssel *szorosan együttműködve* az óvoda legfontosabb feladata a gyermekek gondozása, ápolása, védelme, szocializálása (*erkölcsi és közösségi nevelése*) a szülők megelégedésére.

Célunk, hogy a szülőket nevelőpartnernek tekintsük, ismertetni kell velük nevelési céljainkat, feladatainkat. Törekedni kell arra, hogy a gyermek nevelése érdekében megismerjük a családi nevelés eljárásait, szokásait.

A gyermekek egyéni fejlődéséről, az elért eredményekről folyamatosan tájékoztatni kell a szülőket. A szülők igényeinek megfelelően lehetőséget kell adni, hogy előzetes megbeszélés alapján bármikor betekintést nyerjenek gyermekeik óvodai életébe.

IV.5.2. A szülőkkel való kapcsolattartás formái

- beiratás: az első személyes kapcsolat.
- a családlátogatás, még az óvodába való bekerülés előtt.
- fokozatos, anyás beszoktatás, kiválóan alkalmas arra, hogy a szülő megismerje az óvodai életet, szokásokat, s mintát kapjon gyermeke neveléséhez.
- egyéni beszélgetések (a fogadó órák alapján, illetve előzetes egyeztetés esetén bármikor)
- nyílt napok (havonta intézményi beosztásnak megfelelően, illetve nyílt hét a beiratás előtt)
- szülői értekezletek évente négyszer (új szülők, beiskolázási értekezlet külön)
- közös ünnepek (szüreti családi nap, nagymama-nap, Mikulás, adventi készülődés, farsang, apa-nap, anyák napja, évzáró, gyereknap, közös kirándulások)

V. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI A SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS TERÜLETÉN

V.1. Hitre nevelés

A hitre neveléssel lehetőséget adunk a gyermekeknek, hogy a családból hozott hittel kapcsolatos ismereteit pótoljuk, továbbfejlesszük, mindenkor figyelembe véve a gyermekek életkori adottságait, az adott csoport érdeklődésszintjét. A hitre nevelés az óvodai nevelés minden területét átöleli, főleg személyes példaadásunk által. Arra törekszünk, hogy

megérezzék a gyerekek a hit erejét, erősödjön bizalmuk Isten felé, hogy be tudják fogadni az Ő szeretetét. Pasztorációnkat a helyi plébánia papsága segíti.

Cél-feladatrendszer:

- A vallásos nevelést a liturgikus évnek megfelelően építsük be a munkánkba.
- A bibliai történetek elmondásakor vegyük figyelembe a gyermek testi-lelki tulajdonságait, életkori képességeit, hogy érzelemlátását, gondolkodását pozitív irányba formálja.
- Tudatosítsuk a csend jelentőségét, imádkozás előtt-után.
- Kapjon hangsúlyt a szeretet, megbocsátás, önzetlenség, egymással törődés, türelem, alázat, őszinteség (keresztény értékrend).
- Együtt imádkozzanak a gyerekek a felnőttekkel, saját szavaikkal is. (mindig életkornak megfelelő)
- Tudjanak különbséget tenni a mese hangulata és a bibliai igaz történetek között.

Fejlődési jellemzők óvodáskor végére:

- Ismerjenek 10-12 bibliai történetet, tudjanak a lényeges részeket elmondani, dramatizálni.
- Tudjanak erkölcsi kategóriák között különbséget tenni. (jó-rossz)
- Legyen a bibliai történetekről gondolatuk, véleményük, kérdésük, beszéljenek érzéseiről.
- Legfontosabb imádságokat tudják önállóan is elmondani. (reggeli-esti ima, étkezés előtti-utáni ima, Miatyánk, Üdvözlégy)
- Komplexitás: Ábrázolják egyénileg, közös munkában a történeteket. (rajz, festés, vágástépes, hajtogatás, mintázás, báb...)
- Énekeljenek együtt és önállóan. (nagy csoport végére 20-30 rövid éneket, megfelelő hangterjedelem!)
- A teremtett világra tudjanak rácsodálkozni, védjék-óvják azt.

V.2. Ünnepek, hagyományok, szokások

Célunk: hogy ünnepeink erkölcsöt alakítsanak, élményt adjanak. A legnagyobb hangsúlyt a két keresztény ünnepkörre helyezzük (karácsony, húsvét), illetve az erre való felkészülésre.

Feladataink:

- Az ismeretek közvetítésével, a közösen átélt élményekkel alapozzuk meg a keresztény, nemzeti, népi hagyományok ápolását
- Vállaljunk kezdeményező szerepet a feladat megvalósításában
- Olyan tapasztalatokat biztosítsunk, amely révén pozitív élmények maradnak meg a gyermekben és ezek hatására a rendszeresen ismétlődő tevékenységből várva-várt esemény, az óvodai élet egészét átható hagyomány lesz (projekt-módszer)
- Az ünnepek által perspektívát adjunk, s a közös élmény biztosításával fokozzuk a gyermekek közösséghez tartozásának érzését.

Fontosnak tartjuk, hogy

- ünnepeink pozitív érzelmek alapozásának eszközévé váljanak
- az ünnepek emelkedjenek ki a mindennapi életből
- várakozás előzze meg az ünnepeket
- a gyermekek is részt vehessenek az előkészületekben
- élményt, ismeretet nyújtson
- az ünnepeknek, hagyományoknak kialakult szokásrendszere legyen

Figyelembe vesszük: a gyermekek életkori sajátosságait, a családok hagyományait, szokásait a környezet igényeit.

Ünnepek, szokások, hagyományok részben megegyeznek az intézményivel (mesemondó-verseny, adventi gyertyagyújtások, Mikulás-várás/futás, Móra-karácsony, farsang, nagyböjti előkészület, nyílt napok, anyák napja, hagyományörző nap stb), részben kiegészülnek (születésnap, névnap, évszárók, iskolába induló gyerekek búcsúztatása, csoport-és óvodai kirándulások).

Lényeges, hogy a dolgozók és a szülők működjenek együtt, és aktívan részt vállaljanak az ünnepek, hagyományok előkészületi munkáiban. (szüreti családi nap, nagymama-nap, apák napja)

V.3. Anyanyelvi fejlesztés, nevelés megvalósítása

Az óvodába kerülő 3 éves gyermeknek főleg a családban szerzett tapasztalatok birtokában van bizonyos szókinccse. Beszédében már megindul a szavak nyelvi szerkezetbe rendeződése is. Fejlődése során elkülönülnek a mondat típusok. Anyanyelvünket a gyermek a sokféle tevékenység közben a felnőttekhez és társaihoz való kapcsolatának fejlődése során sajátítja el. A beszéd a gyermek környezetével való érintkezésnek, önkifejezésnek, gondolkodásnak a legfontosabb eszköze.

Célunk: a láncszerű vagy szaggatott szövegszerkeztéstől a jól szerkesztett, nyelvileg helyesen felépített mondatokból álló szöveg alkotásáig elvezessük a kisgyermeket. Az anyanyelvi-kommunikációs nevelés átöleli az óvodai nevelés (munka) minden területét. Eredményes megvalósításával megalapozzuk gyermekeink iskolai képességeit. Az anyanyelvi-kommunikáció kialakulásának alapfeltétele az óvodapedagógus-gyermek közötti szeretetteljes viszony, a jó közösségi légkör.

Az óvodapedagógus modell szerepéből adódó *feladatok*:

Az óvodapedagógus jó ismerje és szeresse anyanyelvét, önképzéssel fejlessze anyanyelvi kultúráját. Beszéde legyen követésre méltó, nyelvhasználata a hangok ejtése kifogástalan. Tartózkodjék a túl erős, túl halk, valamint a monoton, színtelen beszédétől. Kérdéseivel fejlessze a gyermekek gondolkodását, ösztönözze beszédre őket.

Az óvodapedagógus és a gyermek kapcsolatából adódó feladatok:

- Kísérje figyelemmel a gyermek kialakulóban lévő egyéni beszédsajátosságait, tegye lehetővé a gyermek egyéni beszédét.
- Kísérje figyelemmel a kommunikációs készségük fejlődését, egy-egy új fejlettségi szint megjelenését.
- Igyekezzen megérteni az alig vagy keveset beszélő gyermekeket.
- Sokszor kezdeményezzen beszélgetést a gyermekcsoporttal, egy-egy gyermekkel.
- Késztesse a gyermeket kívánságainak, szükségleteinek szóbeli kifejezésére.
- Ismerje fel a beszédhibákat, amennyiben szükséges időben küldje logopédushoz, beszédfejlesztőhöz.
- Tegye lehetővé és ösztönözze a gyermeket a spontán megnyilatkozásra, neveljen az anyanyelv ismeretére, szeretetére. *Biztosítsa különösen a képzelet és a kreativitást ösztönző környezetet, az alkotóképesség kibontakozását.*

A család szerepének figyelembevétele:

- Igyekezzen megismerni az óvodapedagógus a családok anyanyelvi kultúráját.
- Hívja fel a figyelmüket a beszélgetések fontosságára, a gyermek és a szülő kapcsolatát erősítő hatására.

V.4. Az érzelmi nevelés

Az óvodáskorú gyermekekre jellemző, hogy a személyiségén belül az érzelmek dominálnak. *Célunk* az óvodában az érzelmi biztonság, a biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes légkör kialakítása.

Mindehhez *feladatunk*, hogy

- óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások ériék
- jó kapcsolat alakuljon ki *a gyermekek, az óvoda alkalmazotti köre és a szülők között*
- az óvoda biztosítsa, segítse a gyermek szociális érzékenységének fejlődését, én-tudatának kialakulását.
- lehetőséget kell teremteni a társas kapcsolatok kialakításában, neveljük a gyermeket az *emberek különbözőségének* elfogadására, tiszteletben tartására, az erkölcsi érzelmek megalapozására

V.5. A szocializáció(erkölcsi és közösségi nevelés)

Az óvodai nevelés átfogó kerete, eljárásrendszere, amely lehetővé teszi a társadalom szempontjából értékes tulajdonságok, valamint a keresztény erkölcs, értékrend elsajátítását és *a hazaszeretet, a szülőföldhöz való kötődés* kialakítását az egyénben.

A szocializációs készségek elsajátítása a közösségi nevelésen keresztül valósul meg, a családdal együttműködve.

Különös jelentőségű a közös élményre épülő közös tevékenységek gyakorlása.

Célunk a gyermek erkölcsi tulajdonságának (együttérzés, segítőkészség, figyelmesség, megbocsátás, önzetlenség) és akaratának, önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának kifejlesztése.

Feladatrendszer: A közösségi élet kerete a napirend, a hetirend. Az óvodapedagógus úgy állítsa össze, hogy rugalmasan tudjon alkalmazkodni az esetleges külső és belső igényekhez, kérésekhez, előre nem tervezett események megvalósításához, a szabad játék kitüntetett szerepét szem előtt tartva. Feltétlenül tartalmazzon állandó, mindig ismétlődő elemeket. Ez növeli a gyermek biztonság érzetét, segíti az időérzék alakulását is.

Az óvoda valamennyi alkalmazottjának viselkedése modell értékű legyen a gyermek számára. A kiemelt figyelmet igénylő gyerekek esetében a speciális felkészültségű szakembereink (fejlesztő pedagógus, logopédus) modell értéke.

V.6. Az egészséges életmód kialakítása

Ebben az életkorban (melyet az erőteljes testi fejlődés jellemez) kiemelt jelentőségű az egészséges életvitel igényének kialakítása, az egészséges életmódra nevelés. Az óvodai nevelésben *célunk* a gyermek testi fejlődésének elősegítése.

Feladataink:

- *Gyermekek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése*
- *Az egészséges és biztonságos környezet biztosítása*
- Óvodánkban az életritmus, a táplálkozás, a testápolás, öltözködés, mozgás, edzés, pihenés és alvás megszervezését, az ehhez kapcsolódó gyermeki tevékenységekkel és az ezen alapuló szokások kialakításával biztosítjuk az egészséges életmódot, az egészségvédelmet, a betegségek megelőzését. (családdal, védőnővel, doktornővel együttműködve) A példaadást fontosnak tartjuk: nemdohányzó tagintézmény vagyunk.
- *A környezettudatos magatartás megalapozása (környezetvédelem)*

V.7. Az értelmi nevelés

Célunk, hogy biztosítsuk a gyermekek tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezését, bővítését az értelmi képességük, kreativitásuk kibontakozását, fejlesztését.

Feladataink: A gyermek érdeklődésére, kíváncsiságára, mint életkori sajátosságra kell építeni a változatos tevékenységeket, melyen keresztül tapasztalatokat szerezhet a természeti és társadalmi környezetről. Utánzásra épülő tanulással, felfedezéssel, élethelyzetekkel, játékos tevékenységekben történő felismerésekkel biztosítjuk intenzív fejlődésüket.

VI. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGFORMÁI

VI.1. Játék

A gyermeki tevékenység központja, spontán szabad tevékenység, maga az élet a gyermek számára. Elemi pszichikai szükséglete, mely mindennap visszatérő módon hosszantartóan és zavartalan lehetőséget biztosítva tud csak kielégíteni. A gyermek érzékelő, tevékenykedő lény, akinek saját világa van, élményekkel-kérdésekkel teli. A játék örömforrás, melyben a gyerek valódi élményeit a képzelet segítségével újraalkotja és újraéli.

Célunk a játékhoz való nyugodt légkör megteremtése, hogy a tapasztalásra, cselekvésre épülő ismeretszerzés fejlessze a gyermek *teljes személyiségét*, adottságát, képességét, *mozgását*. A játék szabadsága nem jelenti a gyermekek magukra hagyását. Az óvodapedagógus felajánlásai a játékban a tanulás sajátos formáit eredményezik. A felajánlott tevékenységben vannak megkötések, a gyermekek a folyamatos önállóságuktól és kreativitásuktól függően szabadon alakítják. *Az óvodai élet valamennyi területén biztosítani kell a szabad játék túlsúlyát.*

Az óvodapedagógus feladatai:

- A gyermek elképzeléseinek támogatása, együttjátzás, ösztönzés
- Megfelelő hely és idő, valamint *az eszközök biztosítása* a játéktevékenységhez, *a szabad játék túlsúlyához*
- Az élményszerzés lehetőségének biztosítása a különböző játékformákban (gyakorló, szimbolikus, konstruáló és szabályjátékok)
- Társas kapcsolatok, érzelmi kötődések támogatása
- Választások, döntések segítése

- Együttműködés szokásainak, az udvarias magatartás formáinak alakítása
- A csoportélethez kötődő hagyományok ápolása
- Személyes kontaktus kialakítása, egyéni élmények kibontakoztatása
- A gyermekek jelzéseinek megfigyelése és elemzése, személyiségük megismerése érdekében

VI.2. A munka jellegű tevékenységek

a játékkal sok vonatkozásban azonosságot mutatnak. A munka számukra szívesen végzett játékos tevékenység, cselekvő tanulás.

Célunk a közösséghez tartozás elmélyítése. A gyermekek kezdetben önmagukért, saját szükségleteik kielégítésére dolgoznak az óvodapedagógusok közreműködésével, majd később szívesen végeznek munkát társaikért is.

Leggyakoribb *munkafajták*:

- Naposság: Az étkezéssel kapcsolatos feladatoknál a gyakorlás fokozatossága alakuljon ki és végül váljék szokássá. A csoporttal kapcsolatos teendők az egész nap folyamán a napos munkába épüljenek be. (foglalkozási eszközök kiosztása, teremrendezés ellenőrzése, kisebb megbízatások teljesítése)
- Saját gondozásával kapcsolatos munkákat egyre önállóbban végezze el. (kézmosás, fésülködés, öltözés, WC-használat...)
- A csoportszobában az élő környezet ápolása (virággondozás, öntözés, átültetés, csíráztatás, hajtás)
- Az udvaron végzett munkában is aktívan vegyenek részt. (homoklapátolás, játékrakodás)
- Önkiszolgáló munka, mely a gyermek önfegyelmét, kitartását, feladattudatát fejleszti, nevelő értékkel bír.
- A gyermekek önként vállalt alkalmi tevékenységei
- Csoport hagyomány ápolásához kapcsolódó munkák (terem átrendezése, ünnepi készülődések, díszítés, ajándék készítése...).
- Játékfajtákkal egybeeső munkák (barkácsolás, eszközjavítás...)

Feladataink

- Az óvodapedagógus gondoskodjon a megfelelő helyről és munkaeszközökről. (csoportszobában, udvaron, kertben...)
- Munkafolyamatok során vegyük mindig figyelembe a gyermekek életkori sajátosságát, fejlettségét a csoport összetételét.
- A csoport hagyomány ápolásához kapcsolódó munkában vegyenek részt.

- A nagyobb mozgásigénnyel rendelkező gyermekeknek adjunk plusz munkát.
- Munkavégzés ösztönzése, a gyermekek saját magukhoz képest való értékelése. (pl: advent, nagybőjt-jócelekedetek)
- Az óvodai dolgozók és szülők munkájának megismerése.

VI.3. Gondozás

Célunk a kisgyermek minden olyan szükségleteinek kielégítése, mely elősegíti növekedését, fejlődését, hozzájárul egészségének megőrzéséhez, jó közérzetéhez.

Feladataink:

- Minden gyermek más-más személyiség, ezért mindig az egyes gyermek egyéni fejlettségéhez viszonyítunk.
- Az egészséges személyiségfejlődés legfontosabb feltétele az óvodapedagógus (dajka) és a gyermek közötti jó kapcsolat,
- Az egészséges életmód kialakításánál a gyermek testi és lelki szükségleteit kell kielégítenünk.
- A gondozás mellett a testi képességek, az önállóság fejlődésének elősegítését is fontosnak tartjuk. A gyermek szabad mozgását, edzését, megfelelő felszerelési tárgyak, eszközök szolgálják. Ezek legyenek esztétikusak, feleljenek meg a gyermek életkori igényeinek, testméreteinek, illeszkedjen az óvoda környezetébe.

VII. A FEJLESZTÉS TARTALMA

VII.1. Verselés-mesélés

A kisgyermek érzelmi világához nagyon közel áll a mese és a vers.

Célunk a gyermek irodalmi élményhez való jutattása, amelyről csak akkor beszélhetünk, ha a gyermek szereti, örömet, élményt jelent számára a mesélés-verselés, önkifejezését szolgálja. Az irodalmi nevelés az óvodai nevelésünk fontos része, amely a legszorosabban az anyanyelvi neveléssel van kapcsolatban, hiszen irodalmi alkotásokat közvetít. Az óvodapedagógusnak igen fontos szerepe van, mivel szabadon választ eszközt, módszert a gyermek fejlődéséhez igazodva.

Feladataink:

- A gyermekeknek életkoruknak megfelelő mese és versélményben legyen részük (állatmese, láncmese, tündérmese...) Nagyobb gyermekeknél megjelenik a személyes történetek, elbeszélések utáni érdeklődés és a saját mese létrehozásának igénye. A nagycsoportosok mesemondó versenyeken mérhetik össze tudásukat.

- Az óvodapedagógusnak mindenkor biztosítani kell, hogy a gyermekek hozzájussanak az igényesen kiválasztott népi, klasszikus és kortárs irodalomhoz. (Könyv tiszteletére nevelés)
- Jó, ha csoportszobába van egy állandó hely a mesélésre, ill. dramatizálásra, bábozásra.
- Az óvodapedagógus a meséket vagy verseket könyv nélkül mondja.

VII.2. A külső világ tevékeny megismerése

Bármely jelenség, történet, folyamat sokféle információt hordoz, melyet a felfedező, kereső, probléma-érzékeny gyermek több oldalról megtapasztalhat. A természeti, társadalmi környezet a vallási tevékenységek forrása is.

A külső világ megismerésének *célrendszere*:

- a környezeti értékek felismerése, azaz *környezettudatos magatartás formálása*
- a környezeti fogalmak tisztázása, azaz ismeretszerzés
- olyan képességek kialakítása melyek szükségesek az ember kultúrája és környezete megértéséhez (szülőföldhöz kötődés, néphagyomány, családi kultúra)
- pozitív viszonyok kialakítása, azaz attitűdök formálása
- környezeti, minőségjavító cselekvés kialakítása, döntési képesség, azaz aktivitás

Feladataink:

- A gyermek számára fontos érzékelteni, hogy mindannyian a teremtett világ részei vagyunk, bele születünk, benne élünk.
- A kisgyermek élményein keresztül ismeri meg a világot, szűkebb és tágabb környezetét, érzelmei alapján alkot róla képet. Rajtunk is múlik, hogy milyen. Tanítsuk meg rácsodálkozni minden szépre, s így olyan tapasztalatok birtokába jut, melyek az életkornak megfelelő tájékozottsághoz szükséges.
- Ismertessük meg a minket körülvevő természetet, neveljünk a természet védelmére (pl. kirándulások, gyereknap, séta)
- Adjunk lehetőséget a minél több érzékszervvel való tapasztalásra, az élmények többszempontú felidézésére. Teremtsünk problémahelyzetet, több megoldási lehetőséggel. Biztosítsunk sokoldalú megfigyelést, gondolkodtató beszélgetést.
- Ösztönözzük a gyerekeket, hogy megfigyeléseiket, önálló véleményüket szóban is fejezzék ki. A kérdéseket ne hagyjuk válasz nélkül.
- Ismereteik játékban való felhasználását tegyük lehetővé

VII.3. Matematikai tapasztalatok

Célrendszer:

Megteremteni a feltételeket a gyermeki személyiség alakulásához, a képességek fejlesztéséhez, alapot biztosítva az iskolai tanuláshoz.

A matematikai nevelést folyamatként értelmezzük. Anyagát elsősorban nem ismeretek alkotják, hanem gondolkodásfejlesztést jelent, cselekvés és gondolati tevékenységeket tartalmaz.

Feladataink:

- Az óvodapedagógus fejlessze és elégítse ki a gyermekek érdeklődését, világosan érzékelhető alapvető matematikai összefüggések, különbségek felfedeztetésénél.
- Gazdagítsa matematikai tapasztalataikat, alakítsa ki megbízható képzeteket, melyek későbbi ismeretekhez alapul szolgálnak.
- Fejlessze a gyermekek logikus gondolkodását, probléma felismerő és megoldó képességét, a feladat megoldásra irányuló önállóságát, növelje kifejezőkészségét.
- Biztosítsa az óvodapedagógus a játékos matematikai tanulás feltételeit, eszközeit, kellemes ösztönző légkörét.
- Teremtse lehetőséget az óvodapedagógus arra, hogy természetes környezetben is szerezzenek a gyerekek ismereteket: tárgyak, személyek, halmazok összehasonlításáról, szétválogatásáról. A környeztükben levő tárgyakon tanulják meg a számlálás helyes módját. Adjon lehetőséget összemérési, megmérési gyakorlatra.
- Segítse elő spontán helyzetekkel is a térben és síkban való tájékozódás fejlődését.
- Gondoskodjon az egyéni fejlesztés kialakításáról, a probléma megoldó képesség fokozásáról, összehangolva a csoport egészének fejlesztésével.

VII.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

Célunk, hogy a gyermek a képi megjelenítés eszközével kifejezhesse élményeit, érzelmeit, gondolatait, a világhoz való viszonyát., vagyis önmagát sugározza ki vizuális munkáiban. Ez a tevékenység segíti a kifejezőképesség, térbeli tájékozódó, rendezőképesség alakulását, élmény-, és fantáziavilágának gazdagodását, képi kifejezését. Az óvoda tárgyi környezete, díszítése és a szemléltető eszközök együttesen befolyásolják a vizuális nevelés hatásrendszerét.

Az óvodapedagógus *feladatai*:

- Az óvodapedagógus teremtsen meg a feltételeket a gyerekek képi, plasztikai kifejező nyelvének, ábrázoló- és konstruáló-képességének fejlődéséhez.
- Vetesse észre a gyermekekkel az esztétikus környezetet, a szépséget a tájban, egy-egy tárgyban vagy élőlényben. Igényesen formálja meg a környezetet, esztétikusan, ízlésesen díszítse a csoportszobát.
- Hasson a szülőkre, hogy otthon is biztosítsák gyermekeiknek a szabad rajzolás, festés eszközeit, helyét.
- Biztosítsa a gyerekek számára, hogy a csoportszoba egy-egy állandó helyén a rajzolás, festés, gyurmázás, ragasztás, építés eszközeit bármikor használhassák a nap folyamán.
- A gyerek formateremtő szándékát, a színhasználat kreativitását, az eredetiséget ismerje fel, bátorítsa. (rajzversenyek)
- Vigyázzon, hogy a felnőttek képi sablonjaival ne kösse meg fantáziájukat, csupán ötletek adásával segítse a szabad képzetáramlást.
- Biztosítsa számukra az anyagokkal, eszközökkel és a technikákkal való találkozást, azok elsajátítását. (anyag, homok, festékfajták, kréták, színes papírok, ruhaanyagok, ceruzák).
- A természetben gyűjtött anyagokat használtassa fel a gyerekekkel díszítésre, mintázásra, egyszerű ajándéktárgyak készítésére.
- Teremtsen lehetőséget mikrocsoportos munkára, amikor a gyerekek közösen alkothatnak. Ilyenkor válasszon olyan témát, amely sok apró résztevékenységet kíván, így mindenkinek jut feladat.
- Biztosítson a gyerekeknek választási lehetőséget ahhoz is, hogy több témát oldhassanak meg.
- Teremtsen alkalmat arra, hogy a gyerekek egymás munkáját is nézegethessék, adhassanak tanácsokat, gondoskodják a gyerek munkáinak folyamatos bemutatásáról.

VII.5. Ének-zene, énekes játék, gyerektánc

Célrendszer: A környezet hangjainak megfigyelése, az érzékelés, a zene keltse fel a gyermek zenei érdeklődését, formálja ízlését, esztétikai érzékét. Fejlessze zenei hallását, ritmusérzékét, játékos zenei alkotó kedvét. A gyermekdalok ritmusából fakadó mozgás segítse elő mozgáskultúrájuknak fejlődését. Komplexitás: kapcsolódik az irodalmi és a külső világ megismeréséhez, hitre neveléshez.

Feladatrendszer:

- Szerettesse meg az óvodapedagógus a gyermekekkel az éneklést, énekes játékot, gyerektáncot. Szoktassa őket a szép, tiszta éneklésre.

- Teremtse meg az alapvető feltételeket a napközbeni éneklésre, dalos játékok játszására.
- A zenei nevelés ne korlátozódjék a foglalkozásokra, a játék közbeni dúdolgatás, éneklés lehetőségét használják ki.
- Az óvodapedagógus fektessen hangsúlyt a zenei önképzésre és önművelésre.
- Ismertesse meg a gyermekekkel az óvodában található hangszereket (furulya, fuvola). A lehetőségeknek megfelelően használják is ezeket.
- Alapozza meg a gyerekek zenei anyanyelvét (etnikai kisebbségi hovatartozásra is tekintettel) A művészeti alkotásokat igényesen válogassa. (Kortárs, népi, klasszikus..)
- Törekedjen arra az óvodapedagógus, hogy a gyermekek megismerjék a népdalokon, énekes népi játékokon keresztül a néphagyományokat, néptáncot.
- Hívja fel a szülők figyelmét, hogy hallgassák szívesen gyermekük éneklését, mondókázást.
- Az óvodapedagógus törekedjen minél több gyermekhangszer használatára. Ha lehet alakítson velük zenekart.
- Készítsenek kiegészítő hangszereket (csörgődob).
- Az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy gyerekek kreativitása kibontakozhasson.

VII.6. Mozgás-mozgásos játékok, mindennapos testnevelés

Célrendszer: A torna, a mozgásos játékok fejlesztik a gyermek természetes mozgását, testi képességeit (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség). Kedvezően befolyásolják szervezetének növekedését, teherbíró képességét. Fontos szerepe van a gyermeki személyiség kibontakozásában (énkép, önkontroll, érzelmek, szocializáció), az egészség megőrzésében, megóvásában. A mozgás és az értelmi fejlődés kedvezően hatnak egymásra. Segítik a helyzet felismerést, alkalmazkodó képességet, a személyiség akarati tényezőinek alakulását. A mozgás a gyermek lételeme, életkori sajátossága. A szabad mozgás és az óvoda által szervezett mindennapos tevékenység biztosítja ezt.

(mindennapos mozgás, tervszerűen kötött mozgás, spontán szabad tornatermi és udvari szabad játéktevékenység, mozgásterápia, gyógytestnevelés, vízhez szoktatás, úszás)

Feladatrendszer:

- Az óvodapedagógus a gyerekek egészséges fejlődése érdekében teremtse meg azokat a feltételeket, amelyek elősegítik a biológiai fejlődést, növelik a szervezet teherbíró, ellenálló és alkalmazkodó képességét.
- Biztosítson lehetőséget az óvodai nevelés minden napján minden gyerek mozgástapasztalatainak bővítésére, ügyeljen a fokozatosságra, tervszerűségre, megfelelő szervezethez.
- A különböző mozgások elsajátításának folyamatát építse a gyerekek meglévő mozgástapasztalatára, játékos kedvére.

- Vegye figyelembe a gyerekek különböző fejlettségi szintjét, esetleges mozgásszervi elváltozásait. (Ilyen esetben konzultáljon az orvossal, gyógytestnevelővel a káros mozgásanyag kiszűrése céljából)
 - Alkalmazzon a tervszerűen kötött mozgás és a mindennapos mozgás során tartásjavító és lábboltozat-erősítő gyakorlatokat.
 - Tegye lehetővé, hogy a gyerekek tiszta környezetben, jó levegőn mozoghassanak, tornázhassanak.
 - Gondoskodjék arról, hogy minden gyermek megfelelő öltözékben mozoghasson.
 - Az óvodapedagógus is vegyen részt aktívan a foglalkozásokon, megfelelő, tornázásra alkalmas öltözékben.
 - Ügyeljen az utasítások szakszerű, ugyanakkor a korosztálynak megfelelő megfogalmazására.
 - A főgyakorlato(ka)t minden esetben előzze meg kellő számú előkészítő- és rávezető gyakorlat.
 - Az óvodapedagógus biztosítsa a gyakorlás lehetőségét, egy-egy mozgássorra többször is visszatérve az év folyamán.
 - Fordítson megfelelő figyelmet az ellenőrzésre és értékelésre.
 - Legyenek olyan alkalmak, ahol a gyermekek kérései is teljesülnek. Építsen kreatív megnyilvánulásaikra, adjon lehetőséget arra, hogy ők is kitalálhassanak gyakorlatokat, mozdulatokat, játékokat.
 - Fejlessze a kezdeményező kedvet, bátorságot, kitartást, egymás segítségét, az alkalmazkodóképességet, mások sikerének elismerését.
 - A játék kapcsolódjon egy-egy főgyakorlathoz, mivel megkönnyítheti a mozgástanulás folyamatát.
 - Hasson oda, hogy a szülők is minél több mozgási lehetőséget biztosítsanak a családi környezetben. (kerékpározás, szánkózás, korcsolyázás, séták, kirándulások), ne fojtsák el a gyerek természetes mozgásigényét.
 - Biztosítsunk mind a szabad, mind a szervezett mozgáshoz a lehetőséget, *eszközöket*.
- Jól felszerelt tornatermünk 2009 áprilisától új eszközkészlettel bővült: átvettük a Magyar Mozgáskotta Módszer START csomagját. A program gyermekeink kognitív megismerő képességeit (figyelem, emlékezet, feladattudat) játékosan fejleszti, miközben bőséges sikerélményt biztosít minden korcsoportnak az egyéni tempójú gyakorlás során. A módszer eszközkészletéhez marokzsákok, gerendák, zsámolyok, illetve gyermekközeli állatfigurás karjelek és lábjelek, un.mozgáskotta lapok tartoznak.
- *2010 szeptembere óta középső és nagycsoportosaik heti egy alkalommal úszásoktatáson vesznek részt Sportcentrumunk tanmedencéjében, az objektumot családi sportrendezvényeink, gyereknap sporteseményeink során is jól igénybe tudjuk venni.*

VII.7. A tevékenységben megvalósuló tanulás

Célja: A teljes gyermeki személyiség fejlődését, fejlesztését szolgálja. Elsődleges célja a gyermek kompetenciáinak fejlesztése, az attitűdök erősítése és a képességfejlesztés.

Az óvodapedagógus feladata:

- Épít a gyermek előzetes tapasztalatára, ismereteire.
- A tanulást támogató környezetet teremt
- Elősegíti a gyermek cselekvő aktivitását, kreativitását, biztosítja a felfedezés lehetőségét a minél több érzékszervet foglalkoztató tapasztalás
- Személyre szabottan, pozitívan értékeli a tanulás irányítása során, segíti a személyiség kibontakozását.

Formái:

- Utánzás, minta, modellkövetés (szokások kialakítása)
- Spontán játékos tapasztalatszerzés
- *Játékos*, cselekvéses tanulás
- A gyermek *kérdéseire adott válaszokra épülő ismeretszerzés*
- Irányított megfigyelés
- Problémamegoldás az óvodapedagógus irányításával

A cselekvéses tanulás munkaformái:

- Frontális: mozgás, mese/vers, ének-zene
- Mikrocsoportos: énekes játék,
rajzolás, festés..
külső világ tevékeny megismerése
matematikai tapasztalás
- Egyéni foglalkoztatás: részképességek fejlesztése egyéni igény és szükségleteknek megfelelően - tehetséggondozás és felzárkóztatás az intézmény Pedagógiai Program nevelési elvei és gyakorlata szerint. (fejlesztő-és gyógypedagógus)

VII.8. A tervezés dokumentumai

Pedagógiai programunk céljait, eredményeit, a megvalósítás eszközeit a nevelés folyamatában dokumentálni kell.

Alapvető dokumentumok:

- csoportnapló: tartalmazza a nevelési célkitűzéseket, az egyén és közösség fejlesztését, a fejlesztés eredményeit, a megvalósítás eszközeit, a nevelés-tanítás komplett

rendszerét a cél-feladat-eszköz összefüggéseiben és ütemezéseiben, az egyéni fejlesztés feladatait. (napirend, hetirend, éves terv, negyedévente egyéni fejlesztési terv és értékelés, heti bejegyzések csoportszinten, havonta szervezési feladatok tervezése)

- személyiséglapok vezetése (Fejlődésem lépései Mezőkovácsháza, ÁMK óvodája), anamnézis lap,
- nagycsoportosok dyslexia gyorstesztje – PREFFER iskolaérettségi vizsgálat
- felvételi és mulasztási napló: étkezés nyilvántartással
- felvételi és előjegyzési napló
- gyermekek egészségügyi törzslapja (orvos vezeti).
- fejlesztési napló (fejlesztőpedagógus), haladási napló (beszédfejlesztő, tánc, mozgásterápia)

VIII. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Hároméves kortól kötelező az óvodába járás. Az óvodai nevelés a gyermek egész személyiségére irányul. A kisgyermekek többsége óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet, belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben *majd az iskolában* óvodásból iskolássá érik. Az iskolaérettségnek testi, lelki és szociális kritériumai vannak, melyek közül egyik sem hanyagolható el, mindegyik egyformán szükséges a sikeres iskolai munkához.

- A testi fejlettség szintje (alakváltozás, teherbírás, összerendezett, harmonikus mozgás, testi szükségletek kielégítésének szándékos irányítására való képesség).
- A lelki képességek szintje (lelkileg kiegyensúlyozott, ismeri a viselkedés általános szabályait, a tanuláshoz szükséges képességek fejlettsége, szándékos bevézés és figyelem, megfelelő kommunikáció, elemi ismeretek önmagáról, a környezetéről).
- A szociális képességek szintje (szociális érettség, elfogadás, együttműködés, kapcsolatteremtés, alkalmazkodó képesség, feladattudat kialakulóban, az ismeretszerzési tevékenységhez szükséges tulajdonságok megléte).

A beiskolázásnál az életkor rugalmas figyelembe vétele mellett a fejlettségre hangsúlyozottan tekintettel kell lenni. (pl: sni)

Az óvodában zajló egyéb folyamatok (gyermek-és ifjúságvédelem, gyermekek speciális fejlesztése, tehetséggondozása, felzárkóztatása, egészségvédelme, intézmény külső kapcsolatai stb) szabályozása az Intézmény Pedagógiai Programjában található.

TARTALOMJEGYZÉK

A CONSTANTINUM KATOLIKUS NAPKÖZI OTTHONOS ÓVODA PEDAGÓGIAI PROGRAMJA	1
I. BEVEZETŐ	1
II. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP	1
Az óvodában folyó nevelő munkánk célja	1
III. ÓVODAI NEVELÉSÜNK FELADATAI	2
IV. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI	3
IV.1. Személyi feltételek	3
IV.2. Tárgyi feltételek	3
IV.3. Napirend, hetirend	4
IV.4. Az óvodai élet megszervezése	5
IV.5. Az óvoda kapcsolatai a családdal (a kapcsolattartás egyéb területei az intézményi pedagógiai programban találhatóak)	6
IV.5.1. A szülőkkel való kapcsolattartás	6
IV.5.2. A szülőkkel való kapcsolattartás formái	6
V. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI A SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS TERÜLETÉN	6
V.1. Hitre nevelés	6
V.2. Ünnepek, hagyományok, szokások	7
V.3. Anyanyelvi fejlesztés, nevelés megvalósítása	8
V.4. Az érzelmi nevelés	9
V.5. A szocializáció	10
V.6. Az egészséges életmód kialakítása	10
V.7. Az értelmi nevelés	11
VI. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGFORMÁI	11
VI.1. Játék	11
VI.2. A munka jellegű tevékenységek	12
VI.3. Gondozás	13

VII. A FEJLESZTÉS TARTALMA	13
VII.1. Verselés-mesélés	13
VII.2. A külső világ tevékeny megismerése	14
VII.3. Matematikai tapasztalatok	15
VII.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	15
VII.5. Ének-zene, énekes játék, gyerektánc	16
VII.6. Mozgás-mozgásos játékok	17
VII.7. A tevékenységben megvalósuló tanulás	19
VII.8. A tervezés dokumentumai	19
VIII. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE	20

Kiskunfélegyháza, 2013. március 31.

intézmény-vezető

tagintézmény-vezető

(A nevelőtestület egyetértését kinyilvánította a nevelőtestület képviselője
-án, jegyzőköny: számon.)

A Szülői Közösség véleményezte a HOP módosítását, egyetértés kinyilvánítottan,
jegyzőköny: számon

fenntartó képviselője